

Problémom nie sú falošné správy

Problémom je dôvera a manipulácia

Hodnotenie IZ a informácií

- **Klebeta** – nepravdivá správa, očierňovanie, osočovanie,
- **Fáma/mestská povesť** (urban legend) – predbežné vysvetlenie javu, udalosti
  - príbeh sa vyvíja, mutuje => trvalo prežíva, menia sa len detaily
  - prenos fám je spojený s procesom kolektívneho riešenia problémov
  - šíri sa, keď existuje nejasnosť týkajúca sa pravdivých faktov
  - darí sa jej v krízových situáciách, kde okrem informačnej funkcie poskytuje aj úľavu od psychického napätia

=> snaha porozumieť ľudskému životu

Hodnotenie IZ a informácií

- **Hoax** – poplašná správa, pokusy o rozšírenie klamlivej informácie, ktorá varuje pred neexistujúcim nebezpečenstvom,
- **Konšpiračná teória** – snaží sa vysvetliť nejakú udalosť ako tajné sprisahanie, kombinuje fakty so špekuláciami, príbehom dáva skrytý zmysel, aj keď spolu nesúvisia, snažia sa ľudí presviedčať, že „všetko je inak“,
- **Dezinformácia** - zámerné uvedenie nesprávnych informácií,
- **Propaganda** - rozširovanie názorov a informácií s cieľom zmeny názorov, ovplyvnenia, vyvolania alebo zosilnenia určitých postojov alebo konaní. Sprievodným javom propagandy je často skresľovanie faktov.

Hodnotenie IZ a informácií

- **Kto? Prečo?**

Problém: rozlišovať medzi falošnou a skutočnou informáciou

- Alternatívne správy:

1. hoaxy, konšpiračné teórie (chemtrails, reptiliáni....),
2. legítimne médiá ako opozícia k tradičným a „mainstreamovým“,

- Konfirmačné skreslenie – ľudia veria tomu, čomu veriť chcú, sebapotvrdzovanie
- Dunningov-Krugerov efekt - typ poznávacej chyby, na základe ktorej menej kvalifikované osoby či osoby s nízkymi schopnosťami a kompetenciami v danej oblasti výrazne nadhodnocujú svoje schopnosti a výkon v porovnaní s ostatnými. Jedinci majú väčšie ťažkosti rozpoznať svoje reálne schopnosti,
=> každý môže byť odborníkom na čokoľvek....

- Nie všetko, čo je na internete je pravda
  - Nepodložené informácie – ale pozor na predátorov !!!
Overiť si autorov štúdií, na ktoré sa odkazuje – už viete ako!!!!
- Googliť, googliť, googliť!
- Ísť po menách, zdrojoch
  - POZOR NA ANONYMY (keď novinár píše anonymne je to podozrivé)
  - ROZMÝŠLAŤ, ROZMÝŠLAŤ, ROZMÝŠLAŤ

- Pozor na zjednodušovanie komplikovaných problémov a na jasných vinníkov, tzv. čiernobiely svet, negatívne „nálepky“
    - ⇒ vlastnosť dezinformačných webov
    - ⇒ podsúvanie odpovedí (neponúkajú možnosť vytvoriť si úsudok)
- V jednoduchosti je sila propagandy...
- Ako sa nenechať zmiasť?
- nikto nie je stále dobrý a nikto nie je stále zlý
snažiť sa dívať na udalosti bez predsudkov....
- Kombinovať IZ zdroje

- Neutrálne napísané články, bez emócií popisujú, čo sa udialo,
- Pozor na vymýšľanie faktov – cieľom manipulácie je utopiť čitateľov v obrovskom množstve článkov do tej miery, že sa opakované klamstvo stáva pravdou,
- Útočia na emócie, napr.:
  - Horda kvilačných mačkovitých šeliem zrovnala so zemou psí útulok
  - „Štyri mačky vnikli do psieho útulku a spôsobili zmätok“

Informačné preťaženie

- Vyvolané informačnou explóziou => rôzne hľadiská (médiá a informácie, reklama a informácie)
  - Problém tvorcu informácií – umiestňuje produkty do presýteného prostredia
  - Problém príjemcu informácií – snaží sa z presýteného prostredia získať relevantné informácie
  - Problém softvéru vyhľadávacích robotov a agentov
  - Problém profesií, ktoré sprostredkujú ľuďom informácie
  - Problém pedagógov

Ľudský mozog

- Ľudský mozog je schopný zaregistrovať obrovské množstvo informácií, ale je chránený filtrom, ktorý zabráňuje uvedomovaniu si tohto množstva informácií,
- Nárast množstva potenciálnych informácií => znakovo zaznamenaná, ale nie je používateľom vnímaná
  - ALE!!! Zároveň sa nezvyšuje schopnosť ľudského mozgu pretvárať potenciálne informácie na znalosti

Pozornosť

- **Pozornosť** je dnes veľmi vzácny zdroj
- Ekonomika pozornosti: pevná aktiva pozornosti – pozornosť je stály a neobnoviteľný zdroj
- Pozornosť môže byť investovaná v **danom čase** iba do **jednej** aktivity.

zaujímavosť

- Kongresová knižnica v USA (Library of Congress) má vo svojom fonde viac než 14 mil. zväzkov publikácií ale viac než polovica z nich nikdy nebola vypožičaná....
- Na celom svete rôzne projekty digitalizácie dokumentov....
- Média – odstránenie nudy, trávenie voľného času...
- Predkladanie triviálnych informácií ako podstatných...
- Reklama

Problémy súvisiace s nadbytkom informácií

- Problémy s pamäťou
- Strata súkromia
- Kríza vzdelávania
- Stres - > vyhorená spoločnosť?
  - Zdravotné problémy – tabletové rameno, esemeskový syndróm (syndróm esemeskového krku), nutkavá potreba byť neustále online, potreba mať neustále pri sebe mobilný telefón, zvýšený krvný tlak, zmätok, ťažšie rozhodovanie sa, prílišná dôvera v možnosti IT, problémy so spánkom, zhoršená koncentrácia....

Informačné preťaženie

- Zahltenie informáciami
=> problém s ich triedením, spracovaním, vyhľadávaním
Množstvo nekvalitných informácií
Informácie sú dostupné, ale jedinec ich nie je schopný nájsť a použiť
- Informačný únavový syndróm

Riešenie

Z výskumu Reija Savolainena z roku 2005 vyplynulo, že dvomi základnými stratégiami na riešenie informačného preťaženia v bežnom živote sú :

- filtrovanie (systematické vyradovanie neužitočných informácií na základe ich obsahu)
- únik (minimalizovanie počtu používaných zdrojov informácií či vyhýbanie sa zdrojom informácií)

BYŤ SÁM SEBE INFORMAČNÝM FILTROM!

problémy

- „zmena myslenia“ – obrazy, krátke texty,
- čítanie tradičného textu / čítanie elektronického textu,
- „digitálna DNA“ mladých ľudí, ktorá sa vyznačuje paralelným spracovaním informácií, náhodným prístupom k zdrojom (berrypicking) a obrazným myslením.

Zmeny v informačnom správaní

Tradičné knižničné prostredie generácie

Vyžaduje trpezlivosť
Metavyhľadávanie (bibliografické)
Zložitosť
Logické, lineárne učenie

Zväčša text

Učenie sa od experta

Preferencie miléniovej

Požiadavky tu a teraz
Plný text
Jednoduchosť
Multitasking, paralelné spracovanie
„digitálna DNA“
Vizuálne, auditívne, multimediálne informácie
Vyskúšam to sám/sama